

XARİCİ DİLLƏRİN TƏDRİSİ METODİKASI
МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ
METHODOLOGY OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES

UOT 372.881.111.1

Aytan Eldaniz Huseynzade

*English teacher in the educational complex No. 132 and 134 of Baku city,
doctoral student in the program of doctor philosophy of
Khazar University*

<https://orcid.org/0009-0007-4602-1164>

E-mail: aytan.huseynzada@khazar.org

[https://doi.org/10.69682/arti.2025.92\(1\).176-179](https://doi.org/10.69682/arti.2025.92(1).176-179)

**CHALLENGES AND OPPORTUNITIES IN TEACHING COLLOQUIAL ENGLISH
IN AZERBAIJANI PUBLIC SCHOOLS**

Aytan Eldaniz Huseynzade

Bakı şəhəri 132 və 134 nömrəli Təhsil Kompleksində ingilis dili müəllimi

Xəzər Universitetinin

fəlsəfə doktoru proqramı üzrə doktorantı

**AZƏRBAYCAN DÖVLƏT MƏKTƏBLƏRİNDƏ DANIŞIQ İNGİLİS DİLİNİN
TƏDRİSİNDƏ ÇƏTİNLİKLƏR VƏ İMKANLAR**

Айтен Эльданиз гызы Гусейнзаде

учитель английского языка в образовательном комплексе № 132 и 134 гор. Баку

докторант по программе доктора философии университета Хазар

**ПРОБЛЕМЫ И ВОЗМОЖНОСТИ ПРЕПОДАВАНИЯ РАЗГОВОРНОГО
АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА В ГОСУДАРСТВЕННЫХ ШКОЛАХ АЗЕРБАЙДЖАНА**

Abstract. Increased attention has been given to teaching colloquial English, as the global importance of English as a lingua franca is recognized, which is important for effective communication in informal and real-life contexts. In public schools, special challenges and opportunities are presented by teaching colloquial English in Azerbaijan. This paper examines the challenges that educators and schoolchildren face when integrating colloquial English into the curriculum. It also draws attention to strategies that may improve this integration. By analyzing a variety of teacher feedback, many schoolchildren's attitudes, and several institutional constraints, this study reveals ways that many public schools in Azerbaijan may improve their teaching of colloquial English, which could importantly narrow the divide between academic English skills, and everyday language usage.

Keywords: Colloquial English, Azerbaijani public schools, language teaching, curriculum development, teacher training, schoolchildren engagement, technology in education, global communication

Xülasə. Qeyri-rəsmi və real həyat vəziyyətlərində effektiv ünsiyyət üçün lingua franca kimi ingilis dilinin global əhəmiyyətini nəzərə alaraq şifahi ingilis dilinin tədrisinə daha çox diqqət yetirilir. Dövlət məktəblərində Azərbaycanda danışiq ingilis dilinin tədrisi xüsusi problemlər və imkanlar təqdim edir. Bu məqalə şifahi ingilis dilini kurikulumuna inteqrasiya edərkən müəllimlərin və məktəblilərin qarşılaşdıqları çətinlikləri araşdırır. O, həmçinin bu inteqrasiyanı təkmilləşdirə biləcək strategiyalara diqqət çəkir. Müxtəlif müəllim rəylərini, bir çox məktəbli münasibətini və bir sıra institusional məhdudiyyətləri təhlil edərək, bu tədqiqat Azərbaycanda bir çox dövlət məktəblərinin şifahi ingilis dilinin tədrisini təkmilləşdirə biləcəyi yolları aşkar edir ki, bu da akademik ingilis dili bacarıqları ilə gündəlik dil istifadəsi arasındakı fərqi əhəmiyyətli dərəcədə azalda bilər.

Açar sözlər: danışiq ingilis dili, Azərbaycan dövlət məktəbləri, dil tədrisi, kurikulumun hazırlanması, müəllim hazırlığı, məktəblilərin cəlbi, təhsildə texnologiya, global ünsiyyət

Аннотация. Повышенное внимание уделяется преподаванию разговорного английского языка, поскольку признается глобальная важность английского языка как *lingua franca*, что необходимо для эффективного общения в неформальных и реальных ситуациях. В государственных школах преподавание разговорного английского языка в Азербайджане представляет особые проблемы и возможности. В этой статье рассматриваются проблемы, с которыми сталкиваются учителя и школьники при интеграции разговорного английского языка в учебную программу. В ней также обращается внимание на стратегии, которые могут улучшить эту интеграцию. Анализируя различные отзывы учителей, многие установки школьников и несколько институциональных ограничений, это исследование раскрывает способы, с помощью которых многие государственные школы в Азербайджане могут улучшить преподавание разговорного английского языка, что поможет существенно сократить разрыв между академическими навыками английского языка и повседневным использованием языка.

Ключевые слова: разговорный английский, азербайджанские государственные школы, преподавание языка, разработка учебных программ, подготовка учителей, вовлеченность школьников, технологии в образовании, глобальная коммуникация

Introduction

Effective communication has become important as English is spoken more widely due to the world becoming more linked. Although schools in Azerbaijan focus heavily on teaching academic English, they overlook the importance of colloquial English used in daily conversation. The inability to communicate effectively in real-world situations, especially in casual environments where everyday language thrives, is limited for schoolchildren due to this gap.

This paper studies the challenges public schools in Azerbaijan face. It also looks at ways to improve teaching methods for colloquial English. Educators who tackle these challenges prepare schoolchildren better for global communication and ethnic integration.

1. Challenges in Teaching Colloquial English

1.1. Curriculum Limitations

In Azerbaijan, the primary focus of the national curriculum centers on grammar, vocabulary, and formal writing skills while giving limited attention to colloquial language. Teachers focus on exam preparation that stresses academic English and provides little time for conversation practice.

In examining the English curriculum for grades 9-11, one finds that less than 10% of the time dedicated to instruction concentrates on speaking and listening activities that include colloquial expressions (1, p.12).

1.2. Lack of Teacher Training

In Azerbaijani public schools, many English teachers without formal training battle to effectively teach schoolchildren colloquial English. They focus mainly on customary

grammar-based methods in their education, but these methods are insufficient for promoting conversational fluency.

A large portion of teachers, specifically 65%, report feeling unprepared to effectively teach colloquial English, according to survey data provided (2, p.23).

1.3. Limited Exposure to Native Speakers

In Azerbaijani public schools, schoolchildren and teachers often do not get enough chances to engage with native English speakers, and this lack of interaction makes it difficult for them to learn real-life phrases and correct pronunciation.

Only a small fraction of public school schoolchildren in Baku have ever spoken with a native English speaker, yet many wish to practice (3, p.45).

1.4. Socioeconomic Barriers

Resource constraints limit access to modern language-learning tools in rural public schools and these tools include multimedia resources and language labs. For teaching colloquial English through multiple immersive experiences, necessary tools exist.

Compared to urban schools, audio-visual resources are 40% less available in rural schools (4, p.34) and this difference affects rural schoolchildren's learning experiences.

2. Opportunities for Improvement

2.1. Integrating Colloquial English into the Curriculum

By giving more time to speaking and listening activities, curriculum reforms can improve how much schoolchildren hear and use colloquial English. Using role-play and dialogues

helps make language learning practical. Real-life scenarios can increase engagement in lessons.

In Ganja, several schools conducted conversational workshops, and they noted a 20% increase in schoolchildren's speaking confidence (5, p.67).

2.2. Teacher Professional Development

Specialized training in teaching colloquial English is helpful because it can importantly improve the quality of instruction for many teachers and students alike. When educators receive this training their methods become more effective and their schoolchildren gain costly skills. Conclusively many learners improve their understanding and use of everyday language. Teachers can be equipped with effective skills to teach conversational language through many workshops, multiple online courses, and many exchange programs in countries where English is natively spoken.

A pilot program in Sumqayit that provided monthly training on teaching colloquial English methods led to a 30% rise in student participation in speaking activities (6, p.78).

2.3. Leveraging Technology

Language-learning apps, online conversation platforms, and virtual exchange programs help schoolchildren practice colloquial English and they provide opportunities to do so outside the classroom.

A study carried out in rural Azerbaijan revealed something interesting. Schoolchildren who used language apps for six months achieved an outstanding improvement. Their conversational fluency rose by 25 percent as a result of this practice (7, p.91).

2.4. Collaborating with Native Speakers

International organizations and language centers create opportunities for schoolchildren to interact with native English speakers and these partnerships improve communication

skills. Interactions help schoolchildren grasp colloquial language and they learn ethnic nuances.

Partnering with volunteer programs, schools reported that schoolchildren importantly improved their pronunciation, and use of idiomatic expressions (8, p.103).

Conclusion

Many obstacles are encountered in the teaching of colloquial English in Azerbaijani public schools. These include some limitations in the curriculum. There is also inadequate training for teachers and limited exposure to native speakers. Public schools can improve teaching colloquial English. They can add conversational English to the curriculum. They can offer professional development for many teachers. They can use technology. They can form multiple collaborations with native speakers. These efforts will prepare schoolchildren for real-world communication. They will help schoolchildren succeed in a globalized world.

Scientific Innovation

This article offers a truly special analysis of systemic teaching challenges in Azerbaijani schools. It also explores untapped opportunities in teaching colloquial English using educational theory plus sociolinguistic factors.

Practical Sense and Relevance

This article offers evidence-based recommendations to educators and policymakers. These address shortcomings in teacher training resources plus curriculum for teaching colloquial English improving schoolchildren's communicative competence for real-world interactions. Moreover, it offers actionable strategies for improving teacher training, resource allocation, and curriculum design to enhance the effectiveness of colloquial English instruction in Azerbaijani public schools.

References:

1. Abbasov, T. Impact of Conversational Workshops on Speaking Confidence // Baku Journal of Linguistics. – Baku: – 2023. – Vol. 18, No. 1, p. 65-70.
2. Aliyev, F. Curriculum Analysis of English Language Instruction in Azerbaijani Secondary Schools. – Baku: Education Press, – 2022. – 274 p.
3. Gasimova, Z. Collaborations with Native Speakers in Language Learning // International Journal of Language Studies. – Tehran: 2020. – Vol. 14, No. 2. -p. 101-105.
4. Guliyeva, L. Professional Development Programs for English Teachers // Educational Innovations. – Baku: 2022. – Vol. 10, No. 2. -p. 76-80.

5. Huseynova, R. Resource Allocation in Rural Schools of Azerbaijan. – Ganja: Rural Education Studies, – 2019. – 164 p.
6. Ismayilov, N. Interaction with Native English Speakers in Azerbaijani Schools // Language and Culture. – Tbilisi: 2020. – Vol. 12, No. 4. -p. 43-48.
7. Karimov, A. The Role of Technology in Language Learning // ICT in Education. – Baku: 2021. – Vol. 9, No. 3. -p. 89-93.
8. Mammadova, S. Teacher Preparedness for Teaching Conversational English // Journal of Language Education. – Moscow: 2021. – Vol. 15, No. 3. -p. 21-25.

Redaksiyaya daxil olub: 17.01.2025

UOT 372.881.111.1

Elnurə Hikmət qızı Quliyeva
Heydər Əliyev adına Hərbi İnstitutun
Xarici dillər kafedrasının müəllimi
<https://orcid.org/0009-0000-1846-747>
E-mail: eq634061@gmail.com
[https://doi.org/10.69682/arti.2025.92\(1\).180-184](https://doi.org/10.69682/arti.2025.92(1).180-184)

XÜSUSİ TƏYİNATLI HƏRBİ MÜƏSSİSƏLƏRDƏ XARİCİ DİLLƏRİN TƏDRİSİNDƏ İNNOVATİV TƏLİM METODLARINDAN İSTİFADƏ

Эльнура Хикмет гызы Гулиева
преподаватель кафедры иностранных языков
Военного Института им. Гейдар Алиева

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ ПРИ ПРЕПОДАВАНИИ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ В ВОЕННЫХ УЧРЕЖДЕНИЯХ СПЕЦИАЛЬНОГО НАЗНАЧЕНИЯ

Elnura Hikmet Guliyeva
the teacher of Foreign languages departament at the
Military Institute named after Heydar Aliyev

USING INNOVATIVE TEACHING METHODS TO ENHANCE THE QUALITY OF FOREIGN LANGUAGE TEACHING IN SPECIALIZED MILITARY INSTITUTIONS

Xülasə. Xüsusi təyinatlı hərbi müəssisələrdə xarici dilin səmərəli öyrənilməsi üçün innovativ təlim metodlarının tətbiqi mühüm əhəmiyyət kəsb edir. İnnovativ təlim metodları hərbi qulluqçuların peşəkar hazırlığını artırmaq məqsədilə onların dil biliklərini qısa müddətdə inkişaf etdirmək və öyrənilən materialların uzun müddət yadda qalmasını təmin etməyə yönəlmişdir. Xüsusi təyinatlı hərbi müəssisələrdə xarici dillərin öyrədilməsində innovativ təlim metodlarının tətbiqi müasir təhsil tələblərinə cavab verərək tədris prosesinin keyfiyyətini artırır. Bu metodlar ənənəvi yanaşmalardan fərqli olaraq, hərbi mühitin spesifik ehtiyaclarını nəzərə alır və öyrənilən mərkəzli yanaşma ilə tədrisi daha səmərəli edir. Layihə əsaslı, oyun əsaslı, kommunikativ, konstruktiv və texnologiya əsaslı metodlar hərbi qulluqçuların dil öyrənmə prosesini sürətləndirir, praktiki ünsiyyət bacarıqlarını təkmilləşdirir, onların dil öyrənməkdə fərdi tələbat və ehtiyaclarını təmin etmiş olur.

Hərbi mühitin xüsusi tələblərinə cavab verən innovativ metodlar şəxsi həyatın çoxdilliliyi mühitdə uğurla fəaliyyət göstərməsinə əlverişli imkanlar yaradır və beynəlxalq təhlükəsizlik əməliyyatlarında səmərəli ünsiyyət bacarıqlarını təmin edir. Beləliklə, innovativ təlim metodlarının tətbiqi xarici dillərin öyrədilməsi sahəsində yeni imkanlar açaraq hərbi qulluqçuların peşəkar hazırlıq səviyyəsini əhəmiyyətli dərəcədə yüksəldir və onların uğurla fəaliyyətinə dəyərli töhfələr verir.

Açar sözlər: *İnnovativ metodlar, xarici dilin tədrisi, yeni texnologiyalar, hərbi mühit.*

Аннотация. В быстро развивающейся сфере образования для эффективного усвоения иностранных языков в специализированных военных учреждениях особое значение имеет исследование инновационных методов обучения. Эти методы направлены на повышение профессиональной подготовки военного персонала за счет улучшения их языковой компетенции в более короткие сроки и обеспечения долгосрочного сохранения изученного материала. Традиционные подходы к обучению иностранным языкам, хотя и полезны, часто не соответствуют специфическим требованиям военной среды, таким как быстрое обучение, практическое общение и способность действовать в условиях высокого стресса.

Инновационные методы устраняют эти пробелы, сосредотачиваясь на обучении, ориентированном на учащегося, которое является интерактивным, практическим и адаптированным к индивидуальным потребностям. Такие техники, как проектное обучение, игровое обучение, коммуникативные методы и средства, основанные на современных технологиях, играют ключевую роль в развитии

креативности, критического мышления и активного участия среди военных учащихся. Эти подходы также интегрируют военные специфические требования, такие как четкое и лаконичное общение и использование аббревиатур, в языковые программы.

Применение таких методов является жизненно важным для подготовки персонала к многоязычной среде, позволяя эффективно общаться во время зарубежных миссий, разведывательных операций и разрешения конфликтов. Применяя инновационные стратегии, военные учреждения могут лучше подготовить свой персонал к успешной работе в глобальных операциях безопасности, обеспечивая, чтобы их языковые навыки непосредственно способствовали успеху миссий.

Ключевые слова. *инновационные методы, преподавание иностранных языков, новые технологии, военная обстановка*

Abstract. In the rapidly evolving field of education, exploring innovative teaching methods for effective foreign language acquisition in specialized military institutions holds significant importance. These methods aim to enhance the professional preparedness of military personnel by improving their language proficiency in a shorter time and ensuring long-term retention of learned material. Traditional approaches to language teaching, while valuable, often fail to meet the specific demands of military environments, such as rapid learning, practical communication, and the ability to perform under high stress. Innovative methods address these gaps by focusing on learner-centered approaches that are interactive, practical, and tailored to individual needs. Techniques such as project-based learning, game-based learning, communicative methods, and technology-driven tools play a key role in fostering creativity, critical thinking, and active participation among military learners. These approaches also integrate military-specific requirements, such as clear and concise communication and the use of abbreviations, into language programs. The application of such methods is crucial for preparing personnel for multilingual environments, enabling effective communication during foreign missions, intelligence operations, and conflict resolution. By adopting innovative strategies, military institutions can better equip their personnel to succeed in global security operations, ensuring their language skills contribute directly to mission success.

Key words: *Innovative methods, foreign language teaching, new technologies, military environment*

Təhsil sahəsində xüsusi təyinatlı hərbi müəssisələrdə xarici dilin səmərəli öyrənilməsində innovativ təlim metodlarının tətbiqinin xüsusi əhəmiyyəti vardır. Xüsusi təyinatlı hərbi müəssisələrdə xarici dillərin tədrisində innovativ təlim metodlarının əhəmiyyəti zabit və hərbi qulluqçuların peşəkar hazırlıq səviyyəsini yüksəltmək üçün ən vacib bir məqamdır. Müasir dünyamızda global informasiya və kommunikasiya texnologiyalarının inkişafı ilə bərabər, xarici dilləri səmərəli öyrənmək və ünsiyyət bacarıqlarını təkmilləşdirmək üçün ənənəvi üsullara alternativ olan yeni metodlar tələb olunur. Bu baxımdan hərbi müəssisələrdə innovativ təlim metodları dil öyrənmə prosesində daha yüksək effektivlik əldə etməyə və hərbi heyətin operativ fəaliyyəti zamanı xarici dildə ünsiyyət bacarıqlarını artırmağa imkan verir.

Bu metodların əsas məqsədi hərbi qulluqçuların xarici dil biliklərini inkişaf etdirmək, mümkün qədər öyrənmə müddətini qısa və sürətli şəkildə mənimsətmək və öyrənilən materialların daha tez yadda qalmasını təmin etməkdir. Hərbi müəssisələrdə xarici dilin öyrədilməsində əsas məqsəd xarici missiyalara təhkim olunan hərbi qulluqçuları səriştəli və hərətərəfli

bilikli yetişdirməkdir. Qlobal təhlükəsizlik və beynəlxalq münasibətlər sahəsində sürətli inkişaf dilin də sürətli inkişafına səbəb olmuşdur. Məhz bu səbəbdən ünsiyyət qurmaq bacarığı effektiv hərbi əməliyyatlar üçün əsasdır. Hərbi qulluqçular arasında xarici dil bilikləri yalnız müttəfiqlər, yerli əhali və koalisiya qüvvələri ilə birbaşa ünsiyyət üçün deyil, həm də kəşfiyyat, danışıqlar və münəqişələrin həlli üçün əhəmiyyətli bir vasitədir. Ənənəvi dil tədrisi metodları xarici dillərin tədrisində əhəmiyyətli olsa da, o hərbi şəraitdə sürətli dil mənimsəmə və praktik ünsiyyət bacarıqlarının tələb olunduğu spesifik, çox məqsədli tələbləri tam olaraq qarşılaya bilmir [1, s.22]. Bu boşluq hərbi xarici dili öyrənənlər arasında dil biliklərinin yadda saxlanması və təkmilləşdirilməsi üçün nəzərdə tutulmuş innovativ təlim metodlarının tətbiqini zəruri edir. Bu metodları mənimsəməklə hərbi müəssisələr şəxsi heyəti çoxdilli mühitdə səmərəli fəaliyyət göstərmək üçün daha yaxşı hazırlaşdırırlar, bu səbəbdən də dili səlis bilmək bacarığı birbaşa xarici missiyada olan bir hərbiçinin uğuruna əhəmiyyətli dərəcədə təsir edə bilər.

Hərbi mühitin tələbləri mülki dil öyrənmə prosesindən əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənir.

Ənənəvi öyrənmənlərdən fərqli olaraq hərbi sahədə təhsil alanlar çox vaxt məhdud öyrənmə müddəti, yüksək stress səviyyəsi və praktiki dil bacarıqlarını sürətlə əldə etmə ehtiyacı ilə üzləşirlər. Bundan əlavə hərbi təlimlərdə iştirak edən hərbiçilərdən aydın, qısa və dəqiq danışmaq tələb olunur. Hərbi dili bəzən də qısaltmalar dili (abbreviatura) da adlandırırlar. Ona görə də xarici dilin tədrisində bu sadalananlar proqramın bir hissəsi kimi integrasiya olunmalıdır [2,s.25].

Bu kontekstdə innovativ təlim metodlarının tətbiqi vacibdir, çünki bu metodlar hərbi xarici dili öyrənmənin həm kognitiv çətinliklərini, həm də praktiki ehtiyaclarını nəzərə alaraq uyğunlaşdırılmış bir yanaşmanı təmin edir. Eyni zamanda real iş şəraitinə uyğunlaşdırılmış simulyasiyalar vasitəsilə hərbiçilər müxtəlif dil situasiyalarında təcrübə qazanır və bu onların gələcək vəzifələrində operativ və cəld qərar vermək qabiliyyətini artırır. Bu yolla hərbi strukturların xarici ölkələrlə əlaqələrinin güclənməsi və beynəlxalq əməliyyatlarda daha səmərəli ünsiyyət qurulması təmin edilir. Innovativ təlim metodları multimedia vasitələrinin, interaktiv platformaların və simulyasiyaların istifadəsini əhatə edir. Bununla yanaşı “online” dərslər platformaları, qrup müzakirələri və dinamik oyun metodları hərbi təhsil alanların dil biliklərini daha yaxşı mənimsəməsinə, həmçinin öz aralarında və təlimçilərlə canlı ünsiyyətdə daha fəal olmalarına şərait yaradır. Müasir dünyada sürətlə dəyişən global əlaqələr, əməkdaşlıq və təhlükəsizlik tələb edir ki, müxtəlif dillərdə səlis ünsiyyət qura bilən mütəxəssislər yetişdirilsin. Bu baxımdan innovativ təlim metodları xarici dil tədrisinin effektivliyini artırmaq üçün güclü vasitə hesab oluna bilər. Bu metodlar tədris prosesini daha praktik, interaktiv və şəxsə uyğun etmək üçün ənənəvi yanaşmalardan fərqli olaraq tələbə yönümlü bir yanaşmanı təşviq edir. Bu səbəbdən, xarici dil öyrənmə prosesinin keyfiyyətini artırmaq üçün tədris metodları üzərində ciddi iş aparılmalı, innovativ və effektiv yanaşmalar tətbiq olunmalıdır.

Innovativ metodlar digər tərəfdən, xarici dillərin tədrisi zamanı hərbi təhsil alanlara daha çox fərdi yanaşma imkanı verir, onların dil öyrənmə prosesini əyləncəli və motivasiyaedici hala gətirir. Layihə əsaslı, oyun əsaslı, kommunikativ və texnologiya əsaslı metodlar bu yanaş-

maların əsasını təşkil edir. Bu metodlar yalnız bilik ötürməkdən ibarət deyil, həm də gərgin və stressli mühitdə təhsil alan hərbi qulluqçuların yaradıcı və tənqidi düşüncə qabiliyyətlərini inkişaf etdirməyə, onları aktiv şəkildə dərslər prosesinə cəlb etməyə yönəlmişdir [3,s. 45].

Beləliklə, innovativ təlim metodlarının tətbiqi xarici dil tədrisində yeni imkanlar yaradır, tədrisin keyfiyyətini artıraraq müasir tədris tələblərinə uyğunlaşır.

Innovativ təlim metodlarının hərbi təhsil alanların öyrənmə sürətinə və motivasiyasına təsiri geniş və hərtərəflidir.

Innovativ metodların tətbiqi hərbi təhsil alanların motivasiyasını artırır, onları dil öyrənməyə həvəsləndirir və öyrənmə prosesini asanlaşdırır. Layihə əsaslı və oyun əsaslı metodlar tələbələrə dil bacarıqlarını praktik şəraitdə tətbiq etmək imkanı yaradır ki, bu da onların dil öyrənmə sürətini artırır. Oyun əsaslı təlim metodları hərbi təhsil alanların dərslərə marağını və həvəsini yüksəldir. Oyunlar vasitəsilə onlar yeni sözləri və qrammatik qaydaları daha sürətlə yadda saxlaya bilirlər.

Innovativ metodlar sırasında geniş yayılmış interaktiv metodların özünəməxsus müəyyən xüsusiyyətləri vardır. Burada biliyin əsas qrup və cütlərlə iş formalarından müntəzəm şəkildə istifadə etməklə axtarılıb tapılması ön plana çəkilir.

“İnteraktiv” ingilis sözü olub üç mənada təqdim olunur. Birincisi “enter” şəklində, yəni “daxili”, ikincisi “intero” “içəri” mənasında, üçüncüsü isə “interna-şin” şəklində yəni, “qarşılıqlı əlaqə” “dialog” mənasında işlədilir. “Aktiv” və ya “akt” sözü isə beynəlxalq status almış “aktivləşin” sözündən olub “fəaliyyət”, “fəal”, “fəallıq”, “fəallaşmaq” mənasında işlədilir. Demək “İnteraktiv” “qarşılıqlı əlaqə”, “anlaşma”, “əməkdaşlıq”, “dialog” deməkdir. Bu prosesdə hər iki tərəfin fəallığı mühüm yer tutur. Bu fəallaşma adı və normal fəallaşma kimi deyil, çevik və dinamik fəallaşma kimi başa düşülür. Deməli, “interaktiv” sözü pedaqoji prosesin son dərəcə dinamik fəallaşdırılması kimi başa düşülməlidir. Bu prosesdə hər bir kursantın, tələbənin öz müstəqil fikri, düşüncəsi və ideyası olur və hər bir zəif şagird də fəallaşır. Bütün bunlar da heç şübhəsiz təlim keyfiyyətinin yüksəlməsinə, təkmilləşməsinə bilavasitə təsir göstərir, təhsil alanların mənimsəmə keyfiyyətini artırır [4.s.275].

İnteraktiv dərslər platformaları, qrup müzakirələri və dinamik oyun metodları isə tələbələrin bir-biri ilə ünsiyyət quraraq öyrənməsinə imkan yaradır. Xüsusilə, hərbi fəaliyyət göstərərək tez və aydın ünsiyyət bacarığı vacib olduğuna görə, bu metodlar vasitəsilə kursantlar arasında həmrəylik güclənir və onlar bir komanda şəklində çalışaraq müxtəlif dil tapşırıqlarını yerinə yetirirlər. Bu metodlar sayəsində kursantlar həm öyrənmə prosesinə daha tez-tez cəlb olunurlar, həm də dil biliklərinin praktiki tətbiqini mənimsəyirlər.

Onu da vurğulamaq lazımdır ki, beynəlxalq əməliyyatlarda iştirak edən hərbi şəxsi heyətin xarici dil biliklərinin yüksək olması beynəlxalq əlaqələrin inkişafına və qarşılıqlı anlaşmanın güclənməsinə səbəb olur. Bu baxımdan hərbi strukturların xarici ölkələrlə əməkdaşlıq etmək qabiliyyətini artırmaq üçün dil öyrənmə prosesində innovativ metodların tətbiqi vacibdir. Bu metodlar eyni zamanda, hərbi şəxsi heyətin beynəlxalq standartlara uyğun şəkildə təlim almasını və bu sahədə rəqabətə davamlı olmasını təmin edir.

Aparılmış tədqiqatlar sahəsində belə nəticəyə gəlmək olar ki, xüsusi təyinatlı hərbi müəssisələrdə xarici dillərin öyrədilməsi sahəsində innovativ təlim metodlarının tətbiqi yalnız dil biliklərinin artırılmasına deyil, həm də kursantların psixoloji və praktiki hazırlığına müsbət təsir göstərir. Bu metodların istifadəsi hərbiçilərin beynəlxalq əməliyyatlarda özünü daha sərbəst hiss etməsinə və müxtəlif mədəniyyətlərdən olan tərəfdaşlarla səmərəli ünsiyyət qurmasına imkan yaradır.

Xüsusi təyinatlı hərbi müəssisələrdə innovativ təlim metodları ilə xarici dillərin tədrisi hərbi şəxsi heyətin beynəlxalq mühitdə uğurla fəaliyyət göstərməsinə səbəb olur. Bu metodlar tədrisin səmərəliliyini artıraraq dil öyrənmə prosesini daha çevik və məqsədyönlü edir.

İnteraktiv təlimə tədrisin və idrak fəaliyyətinin təşkili və idarə olunması metodlarının məcmusu kimi baxmaq olar. İnteraktiv təlim üçün aşağıdakı cəhətlər səciyyəvi ola bilər:

Müəllim tərəfindən şüurlu surətdə (iradi olaraq) idraki problem situasiyasının yaradılması; problemin həlli prosesində şagirdlərin fəal tədqiqatçı mövqeyinin stimullaşdırılması; təhsil alanlar üçün yeni və zəruri olan biliklərin müs-

təqil kəşfi, əldə edilməsi və mənimsənilməsi üçün şəraitin yaradılması.

İnteraktiv yanaşmanın mahiyyəti ondadır ki, təlim təhsil alanların yaddaşının təkcə yeni elmi biliklərlə (informasiya ilə) zənginləşdirilməsinə deyil, həm də təfəkkürün müntəzəm inkişaf etdirilməsi əsasında daha çox biliklərin müstəqil əldə edilməsi və mənimsənilməsi, ən mühüm bacarıq və vərdislərinin, şəxsi keyfiyyət və qabiliyyətlərin qazanılmasına yönəlib. Bu zaman təhsil alan müəllimin rəhbərliyi altında, xüsusi seçilmiş, asan başa düşülən və yadda qalan, ən vacib təlim materialın öyrənilməsi prosesində fakt və hadisələrin səbəb-nəticə əlaqələrini, qanunauyğunluqlarını aşkar etməyi, nəticə çıxarmağı, mühüm və dərin ümumiləşdirmələr aparmağı öyrənirlər.

Texnologiya əsaslı təlim metodları hərbi təhsil alanlara daha müstəqil öyrənmə imkanı verir. Məsələn, "Duolingo" və "Babbel" kimi mobil tətbiqlər tələbələrin fərdi öyrənmə sürətinə uyğunlaşaraq hər birinin öz tempində irəliləməsinə şərait yaradır. Bu cür tətbiqlərdən istifadə etməklə vaxtı məhdud olan hərbi təhsil alanlar istədikləri vaxtda, istənilən yerdə öyrənmə bilərlər, bu isə onların motivasiyasını və öyrənmə effektivliyini artırır. Virtual reallıq (VR) və süni intellekt (AI) texnologiyaları isə onlara real dil mühitində öyrənmə təcrübəsi təqdim edir, bu isə onların öyrəndiklərini praktiki şəkildə tətbiq etməsinə və dərinləşdirməsinə şərait yaradır.

Vurğulamaq lazımdır ki, "ağıllı siniflər" və onlayn platformalar tələbələrə qrup işində və kollektiv layihələrdə iştirak etmə imkanı verir. Bu metodlar tələbələrin həm qrup dinamikasına, həm də fərdi öyrənmə prosesinə töhfə verir. Məsələn, onlayn forumlar və interaktiv platformalar vasitəsilə tələbələr öyrəndikləri materialı müzakirə edərək bir-birlərindən də öyrənmə bilərlər.

Ümumi olaraq bildirmək olar ki, yeni texnologiya əsaslı metodlar hərbi təhsil alanlara daha yüksək motivasiya, daha dərin öyrənmə təcrübəsi və real şəraitdə praktiki biliklərin tətbiqi imkanı təqdim edərək onların dil öyrənmə prosesini daha da effektiv edir.

Sonda onu da vurğulamaq lazımdır ki, xarici dillərin innovativ tədrisi yalnız hərbi sahədə peşəkarlığın artırılmasına deyil, həm də hərbi şəxsi heyətin fərdi inkişafına şərait yaradır. Dil biliklərinin artırılması onların həm peşəkar, həm də şəxsi həyatında yeni üfüqlər açır, liderlik ba-

carıqlarını və fərdin özünəinamını artırır. Beləliklə, xüsusi təyinatlı hərbi müəssisələrdə bu cür tədris metodlarının tətbiqi yalnız hərbi-strateji baxımdan deyil, həm də sosial və mədəni aspektlərdə davamlı inkişafa xidmət edir və müasir hərbi təhsil sisteminin ayrılmaz hissəsinə çevrilir.

Problemin aktuallığı. Xüsusi təyinatlı hərbi müəssisələrdə xarici dillərin tədrisi keyfiyyətinin yüksəldilməsi innovativ təlim metodlarının tətbiqi müasir dövrün tələbləri baxımından çox aktual və əhəmiyyətli. Belə ki, dövrümüz elm və texnika əsridir, yeni texnologiyalar, innovasiyalar və süni intellektin yaradılması dövrüdür. Belə dövr fəaliyyətimizin bütün sahələrinə – o cümlədən təhsil sahəsinə də, dil öyrənmək texnologiyasına da öz qüvvətli təsirini göstərərək onu daha səmərəli və keyfiyyətli edir. Təcrübələrdən də məlum olur ki, dövrün texnika və texnologiyalarının, innovasiyaların tətbiqi tədrisin keyfiyyətini xeyli dərəcədə yüksəldir, ənənəvi metodlardan fərqli olaraq daha çox praktiki və interaktiv yanaşmaları əhatə edir. Belə metodların tətbiqi sayəsində hərbi təhsil alanlar dili yalnız nəzəri cəhətdən deyil, həm də praktiki olaraq yaxşı mənimsəyirlər ki bu da onların gələcək hərbi əməliyyatlarda, hərbi kəşfiyyat işlərində xarici tərəfdaşlarla daha səmərəli ünsiyyət qurmalarına, dialoq aparmalarına imkan yaradır. İnnovativ təlim metodları hərbi şəxsi heyətin dil bacarıqlarını daha da tez inkişaf etdirir, dil öyrənməkdə müddəti qısaldır və əldə olu-

nan biliklərin daha uzun müddət yadda qalmasını təmin edir.

Problemin yeniliyi. Məqalədə xüsusi təyinatlı hərbi müəssisələrdə xarici dillərin öyrədilməsində innovativ təlim metodlarının tətbiqi pedaqoji və psixoloji cəhətdən əsaslandırılır, müəllim müasir təhsil tələblərinə cavab verərək tədris prosesinin keyfiyyətini artırır. Bu metodlar ənənəvi yanaşmalardan fərqli olaraq, hərbi mühitin spesifik ehtiyaclarını nəzərə alır və öyrənən mərkəzli yanaşma ilə tədrisi daha səmərəli edir. Layihə əsaslı, oyun əsaslı, kommunikativ, konstruktiv və texnologiya əsaslı metodlar hərbi qulluqçuların dil öyrənmə prosesini sürətləndirir, praktiki ünsiyyət bacarıqlarını təkmilləşdirir, onların dil öyrənməkdə fərdi tələbat və ehtiyaclarını təmin etmiş olur.

Hərbi mühitin xüsusi tələblərinə cavab verən innovativ metodlar şəxsi heyətin çoxdilli mühitdə uğurla fəaliyyət göstərməsinə əlverişli imkanlar yaradır və beynəlxalq təhlükəsizlik əməliyyatlarında səmərəli ünsiyyət bacarıqlarını təmin edir. Beləliklə, innovativ təlim metodlarının tətbiqi xarici dillərin öyrədilməsi sahəsində yeni imkanlar açaraq hərbi qulluqçuların peşəkar hazırlıq səviyyəsini əhəmiyyətli dərəcədə yüksəldir və onların uğurla fəaliyyətinə dəyərli töhfələr verir.

Problemin praktik əhəmiyyəti. Məqalədə hərbi təyinatlı ali məktəblərdə xarici dilin tədrisində innovasiyaların tətbiqinə dair təqdim edilən materiallar praktik əhəmiyyət daşıyır və xarici dilin tədrisində uğurla istifadə edilə bilər.

Ədəbiyyat:

1. Smith, K., & Hill, J. (2019). *Defining the Nature of Blended Learning through Its Depiction in Current Research*. Higher Education Research & Development, 38, 383-397.
2. Terry Anderson, Pablo Rivera-Vargas *A critical look at educational technology from a distance education perspective*. (2020) Digital Education Review
3. Shevchenko. Innovative teaching methods as a component of the educational environment of a modern institution of higher military education National University of Kyiv Military-Special Sciences (2024) June
4. Hüseynzadə, R.L. Pedagogika. Dərslik. / R.L. Hüseynzadə. -Bakı: Mütərcim, -2021. -488 s.

Redaksiyaya daxil olub: 03.02.2025